

ARCHEOLOGIENOTA HECHTEL-EKSEL – KAMPERBAAN

J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBEELLEN,
E. DIRIX, A. SYS, E. AUDENAERT,
K. BOUCKAERT & E. KEERSMAEKERS

FEBRUARI 2018

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Hechtel-Eksel – Kamperbaan

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Annelien Sys,
Evelien Audenaert, Kevin Bouckaert & Emma Keersmaekers

Opdrachtgever

Jan Martens en Martine Peeters
Braekenweg 2
3940 Hechtel-Eksel

Projectnummer

2018A13

Plaats en datum

Kortenaken, 15 februari 2018

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2018A13
ISSN 2034-5615

© 2018 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>9</i>
3	Bureauonderzoek	12
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>12</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>17</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>	<i>18</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>27</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	28
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>28</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>28</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>28</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen.....</i>	<i>30</i>
5	Bibliografie	31
6	Figurenlijst.....	32
7	Plannenlijst.....	33

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

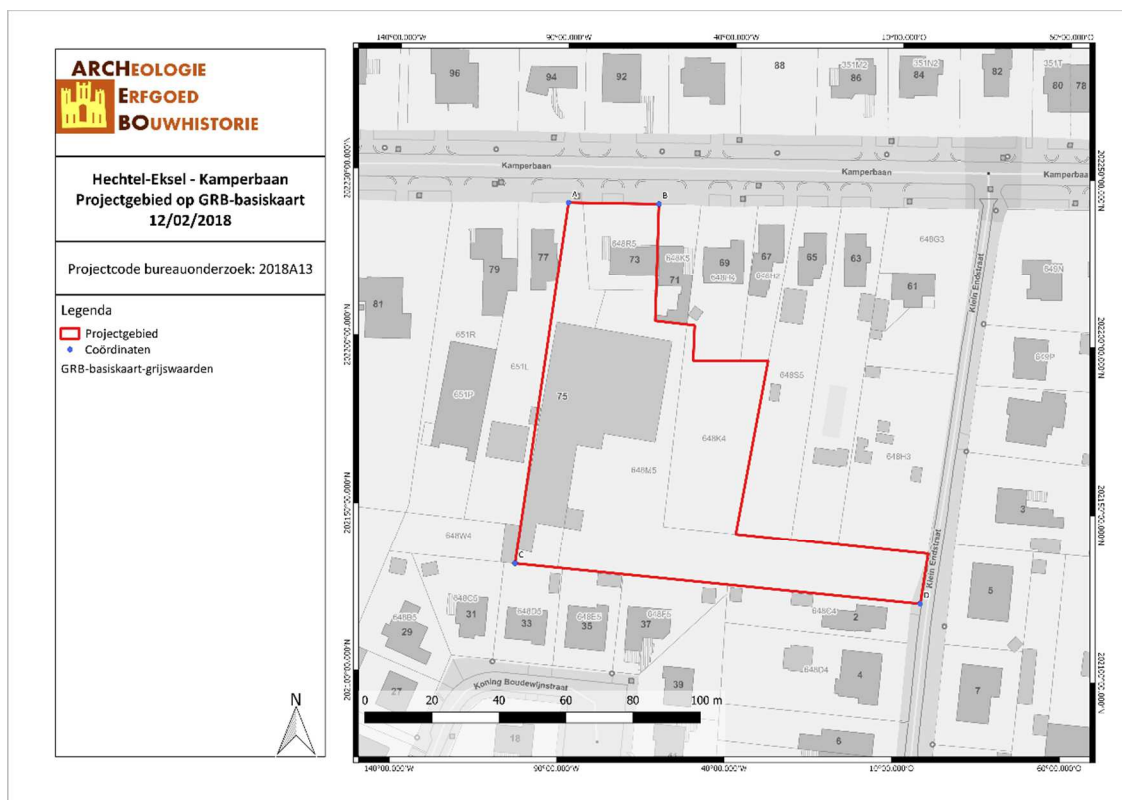
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Jan Martens en Martine Peeters een archeologienota opgemaakt voor het verkavelen van het terrein naar 7 loten, waarvan 6 met een bouwzone worden voorzien. Per lot wordt een hoofdgebouw en garage gebouwd. Op het meest noordelijke lot wordt de bestaande woning behouden. Verder wordt een openbare weg aangelegd, die aanvangt aan de Kleine Endstraat en de verschillende loten met het wegennet verbindt. Deze weg wordt na aanleg teruggegeven aan de staat. Tenslotte wordt in het zuiden van het projectgebied een bezinkingsbekken aangelegd, omzoomd met loofbomen.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerendergoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in februari 2018 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Jan Martens en Martine Peeters, was landmeter Jef

Scheelen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

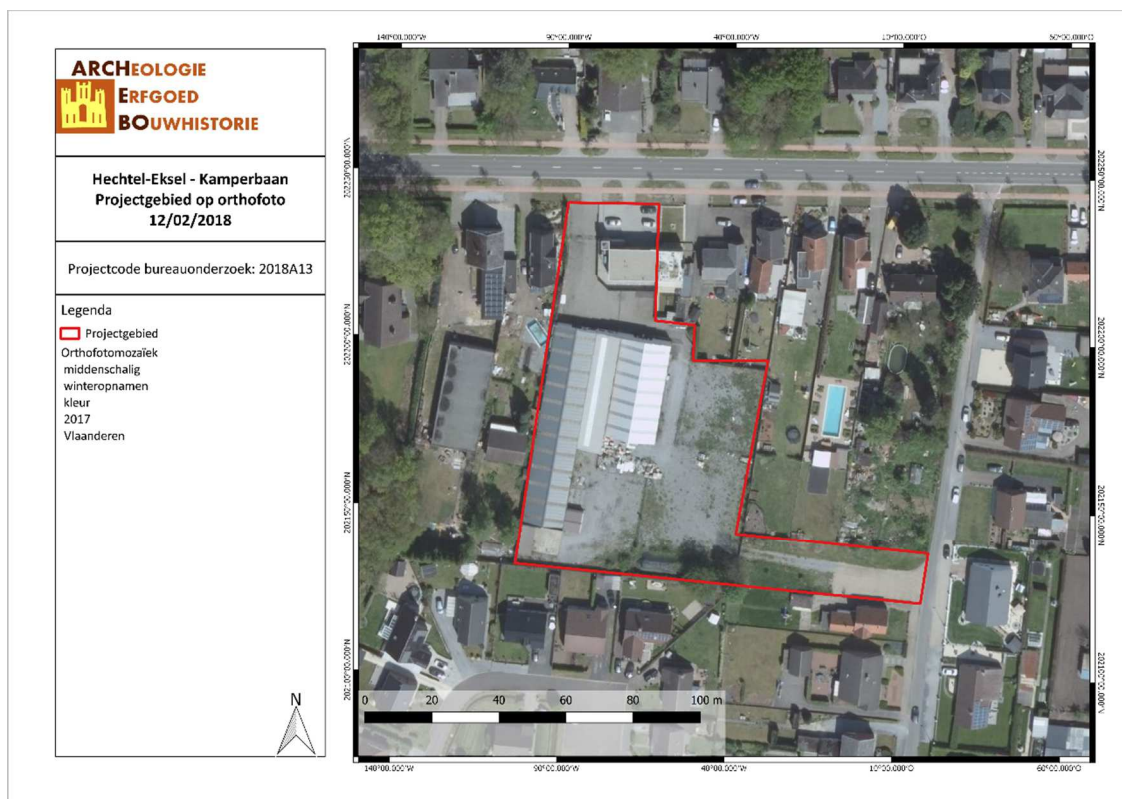
Administratieve fiche	
Naam site:	Hechtel-Eksel – Kamperbaan
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Provincie Limburg, Hechtel-Eksel, Kamperbaan 73-75
Kadaster:	Provincie Limburg, Gemeente Hechtel-Eksel, 1 ^e afdeling, sectie D, nrs. 648/K4, 648/M5, 648/N5, 648/R5
Coördinaten:	A X 219150,689
	Y 202240,734
	B X 219177,675
	Y 202240,780
	C X 219136,608
	Y 174644,267
	D X 219257,741
	Y 202122,645
Opdrachtgever:	Jan Martens en Martine Peeters Braekenweg 2 3940 Hechtel-Eksel
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaken
Projectcode bureauonderzoek:	2018A13
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Jan Martens en Martine Peeters
Grootte projectgebied:	Ca. 6 579,6 m ²
Uitvoeringsperiode:	Van 9 tot 15 februari 2018
Reden van de ingreep	Een verkaveling van 7 loten op de locatie van een autohandel.
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, ...

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente kaarten en luchtfoto's.

HEEK/18/02/12/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018)

HEEK/18/02/12/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige woning mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?
2. Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?
3. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?
4. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

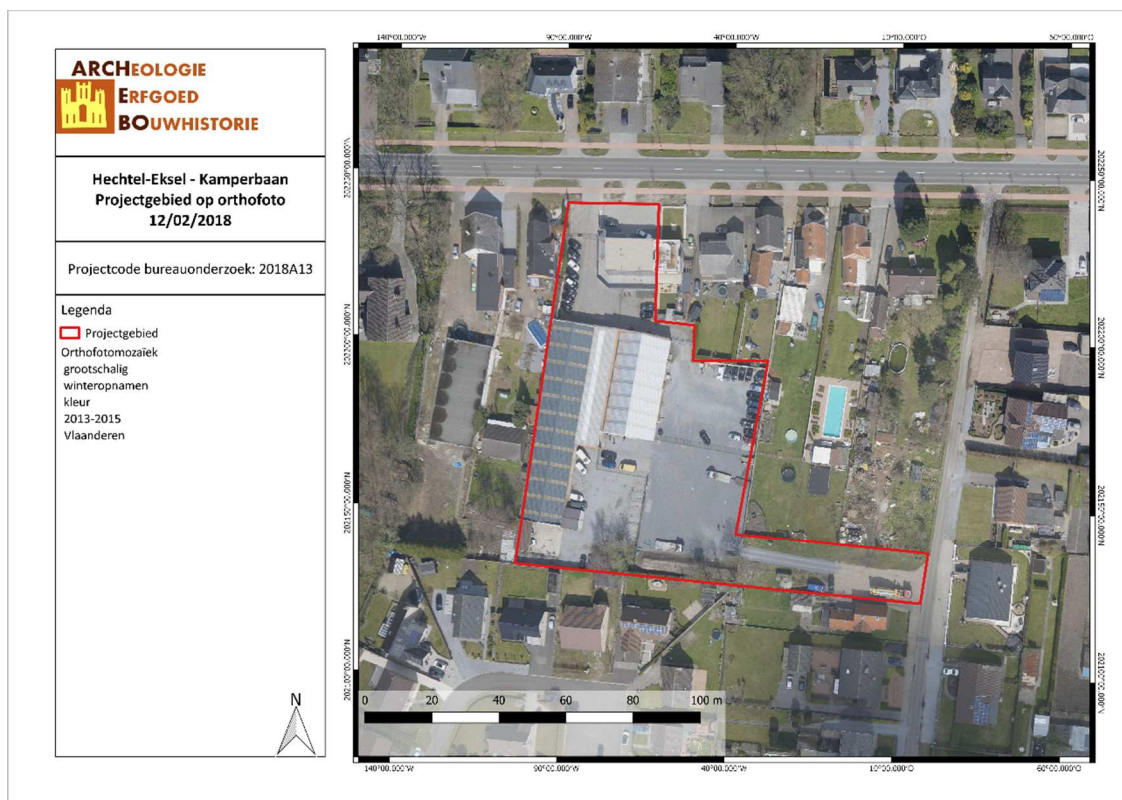
Het terrein bestaat voornamelijk uit een bebouwd gebied en een verharde ondergrond. De bestaande bebouwing is niet onderkelderd. De hoofdingang bevindt zich ter hoogte van de Kamperbaan en een tweede, onverharde weg aan de Kleine Endstraat.

Figuur 4: Het onderzoeksgebied gezien vanaf de Kamperbaan (Google Street View, 2010)

Figuur 5: Het onderzoeksgebied gezien vanaf de Kleine Endstraat (Google Street view, 2010)

HEEK/18/02/12/3 - Digitale aanmaak

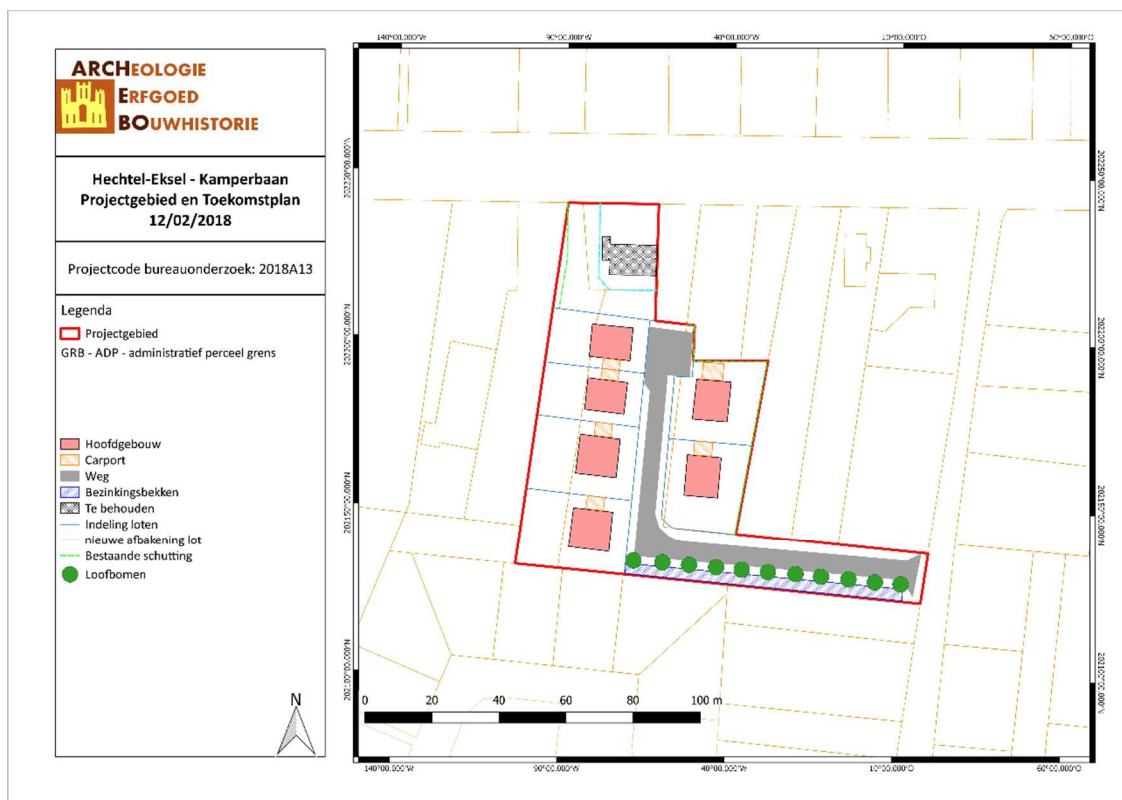
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het terrein wordt verkaveld in 7 loten, waarvan 6 met een bouwzone worden voorzien. Per lot wordt een hoofdgebouw en garage gebouwd. Op het meest noordelijke lot wordt de bestaande woning behouden. Verder wordt een openbare weg aangelegd, die aanvangt aan de Kleine Endstraat en de verschillende loten met het wegennet verbindt. Deze weg wordt na aanleg teruggegeven aan de staat. Tenslotte wordt in het zuiden van het projectgebied een bezinkingsbekken aangelegd, omzoomd met loofbomen.

Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (Landmeter Jef Scheelen, 2017)

HEEK/18/02/13/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in gegeoreferendeerde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplot om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

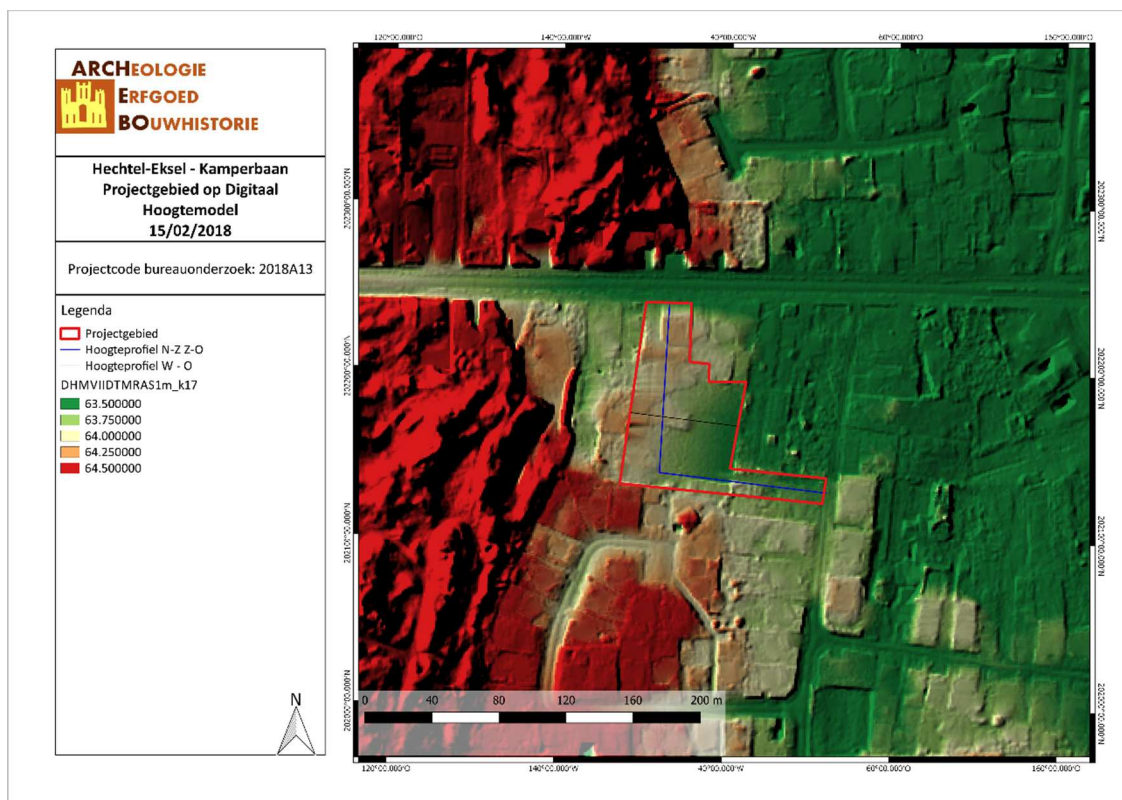
Het projectgebied ligt in de provincie Limburg, namelijk de gemeente Hechtel-Eksel en ligt op het Kempens plateau.

Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 64,1 en 63,6 meter boven de zeespiegel.

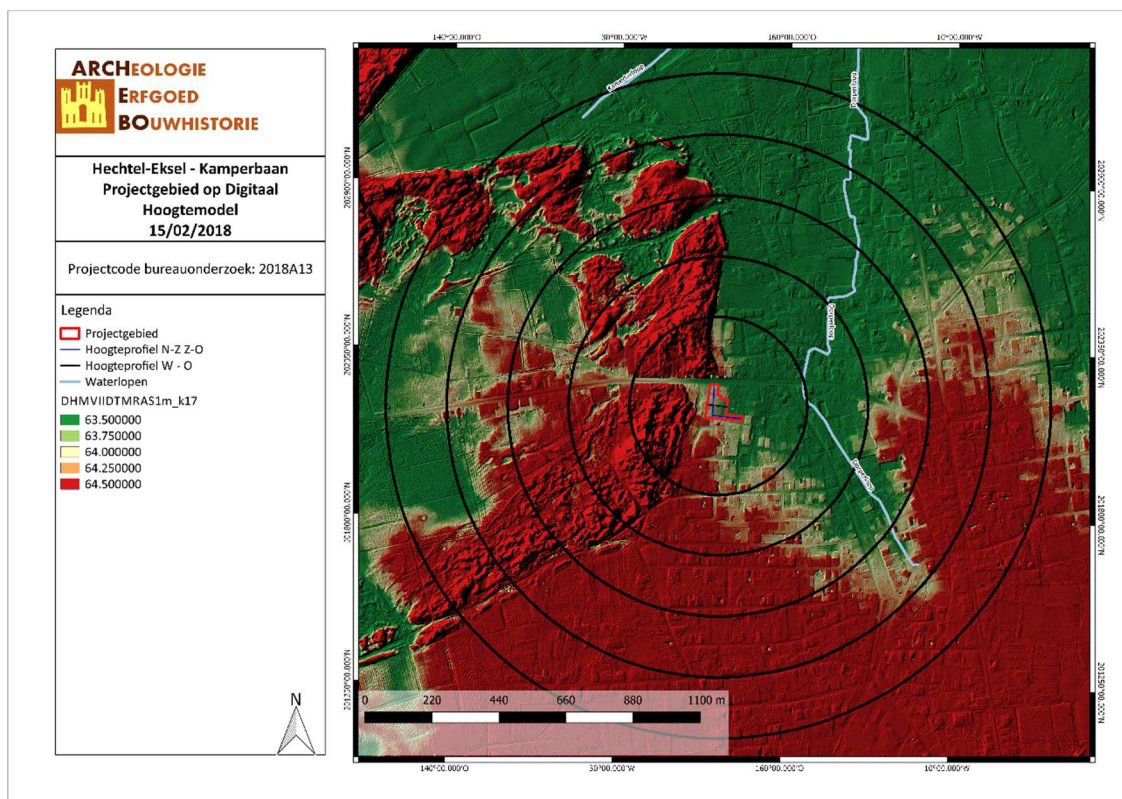
HEEK/18/02/12/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018).

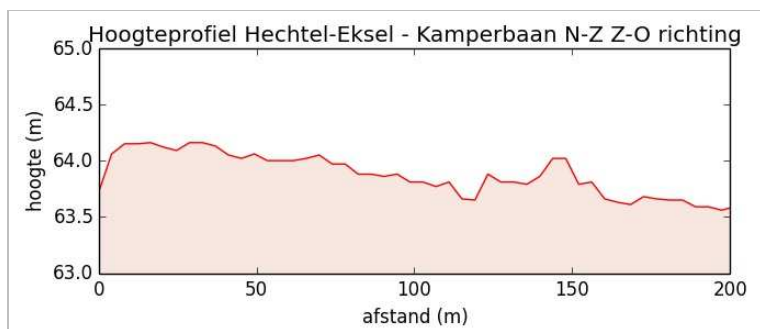
HEEK/18/02/12/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).

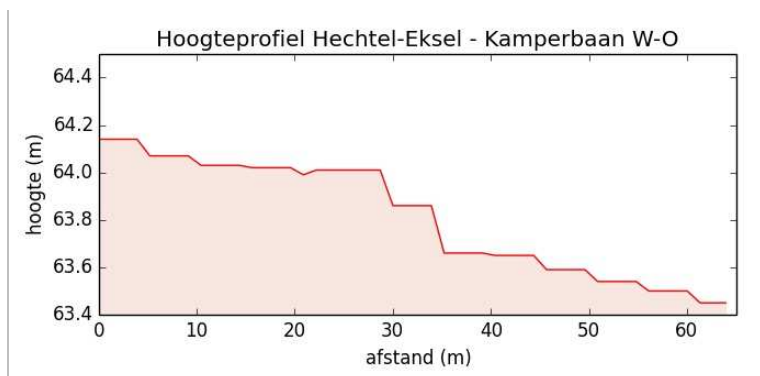

HEEK/18/02/12/7 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).

Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).

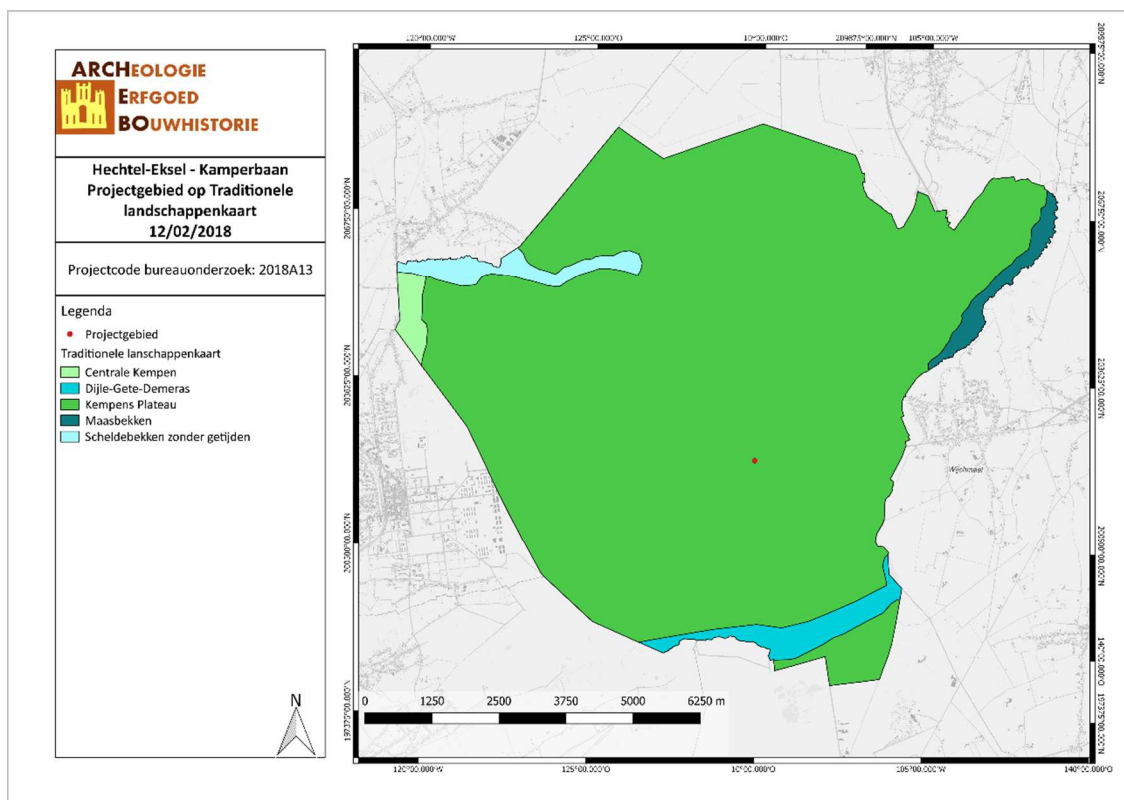

Figuur 13: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in WO richting (Geopunt, 2018).

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als Kempens Plateau.

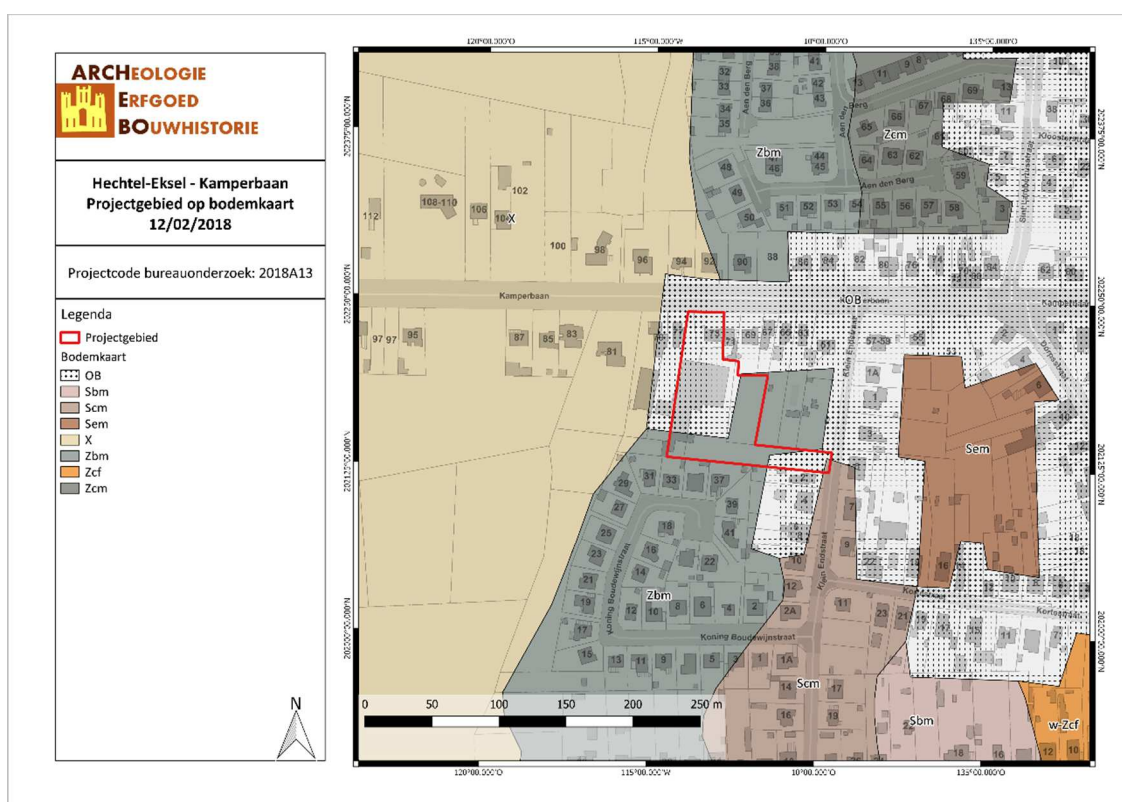

HEEK/18/02/12/8 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Hechtel-Eksel aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)

3.1.2.2 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als type OB, Zbm en Scm. Het grootste deel van het projectgebied is gekarteerd als OB, dat staat voor bebouwde zone. Type Zbm staat voor een droge zandgrond met diepe antropogene humus A horizont. Deze droge plaggenbodem heeft een bouwlaag, donker grijsbruin (-g) heideplaggen of donkerbruin (-b) bosplaggen. De humeuze A-horizont is minstens 60 cm dik en bevat meer dan 1% humus. Onder de Ap wordt meestal een bedolven verbrokkelde Podzol B aangetroffen. De roestverschijnselen beginnen 80 en 120 cm. De bodems hebben dikwijls watergebrek ondanks de dikke humeuze bovengrond. In zuidwestelijke hoek is een klein deel gekarteerd als Scm. Dit is een matig droge lemige zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. Deze matig droge plaggengronden hebben een humusdek dat meer dan 60 cm dik is, dat rust op een begraven profiel meestal een Podzol. Het humusgehalte van het plaggendeck ligt tussen 4 en 5 %. De roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90cm. Scm is optimaal vochthouden in het voorjaar, en droogt sterk uit in de zomer.¹

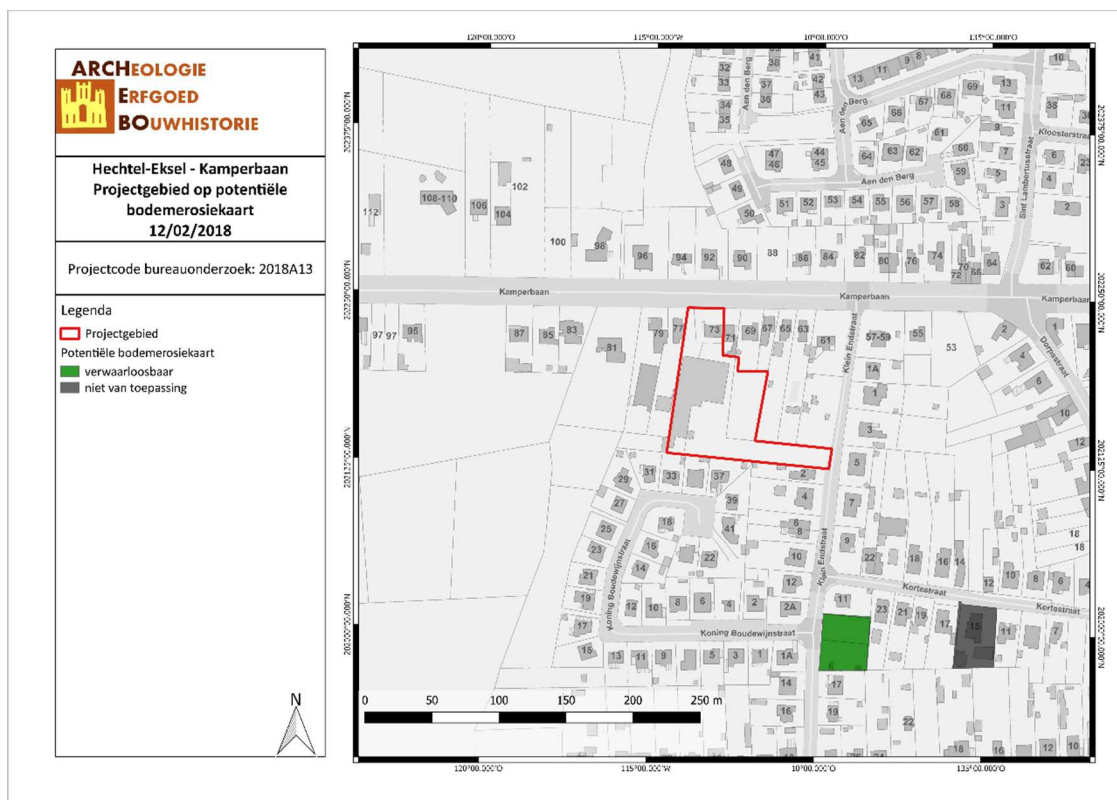

HEEK/18/02/13/9 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied niet gekarteerd. Volgens de bodemgebruikskaart ligt het projectgebied voor het grootste deel binnen 'andere kartering', in het zuiden-zuidoostelijke gedeelte is het weiland en in het oosten van het projectgebied wordt een klein deel als akkerbouw gekarteerd.

¹ E. Van Ranst en C. Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000).

HEEK/18/02/13/10 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).

HEEK/18/02/13/11 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving, 1000 meter oostwaarts. Er werden drie locaties als Nieuwe Tijd aangeduid, het betreft een losse vondst van een fragment van een Schelling Philips III en twee verdedigingsschansen die via kaartstudie en historisch onderzoek gelokaliseerd werden. Verder werd er nog een Romeinse as via metaaldetectie gevonden op ca. 400m van het projectgebied. Via luchtfotografie werd een Celtic field uit de Bronstijd vastgesteld op ca. 1100m. Tenslotte werd door archiefonderzoek een oude verdwenen kerk ontdekt op ca. 500m van het projectgebied.

In het westen van het projectgebied ligt 'Heide- en stuifzandcomplex van Hechtel-Helchteren met vallei van de Zwarte Beek'. Dit gebied wordt begrensd door Hechtel in het Zuiden en ten westen door Koersel. Het landschap wordt in grote lijnen beheerst door bossen en heide, een groot areaal landduinen en de vallei van de Zwarte Beek, op de westrand van het Kempens Plateau. Dergelijk overgangsgebied wordt gekenmerkt door een eigen dynamiek. Eeuwenlang hield hier een gevarieerd cultuurlandschap stand. Het vormde een onmisbaar onderdeel van de toenmalige landbouweconomie. Daarin gingen heidevlakten samen met cultuurgronden, geriefhoutbosjes, hooi- en weilanden in het beekdal, hier ook broeken genoemd, en turfontginningen. Begin vorige eeuw ging de betekenis van de heide verloren, werden hele oppervlakten ervan met naaldhout beplant en het beekdal uiteindelijk aan zijn lot overgelaten, zodat daar verruiging optrad. Vanaf 30/03/1987 wordt dit gebied beschermd als cultuurhistorisch landschap.²

Verder bevinden er zich binnen de omgeving ook verschillende sites met een bekrachtigde archeologienota of nota, waarbij het bij nummers 3583, 926 en 1389 nog slechts enkel gaat over uitgevoerd bureauonderzoek. Bij de site die zich tevens aan de Kamperbaan bevindt, werd het bureauonderzoek uitgevoerd door ARCHEBO bvba (ID 1114) en het bodem- en proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd door HAAST bvba (ID 4647). Uit dit onderzoek werd geconcludeerd dat het terrein over de volledige oppervlakte dermate verstoord was dat er helemaal geen kans is op het aantreffen van erfgoedwaarden in de vorm van archeologische sporen of artefacten.³ Op ca. 200m van het projectgebied werd in 2009 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd Studiebureau Archeologie bvba, hieruit werd besloten dat de aanwezige sporen geen verder onderzoek verantwoordden.⁴

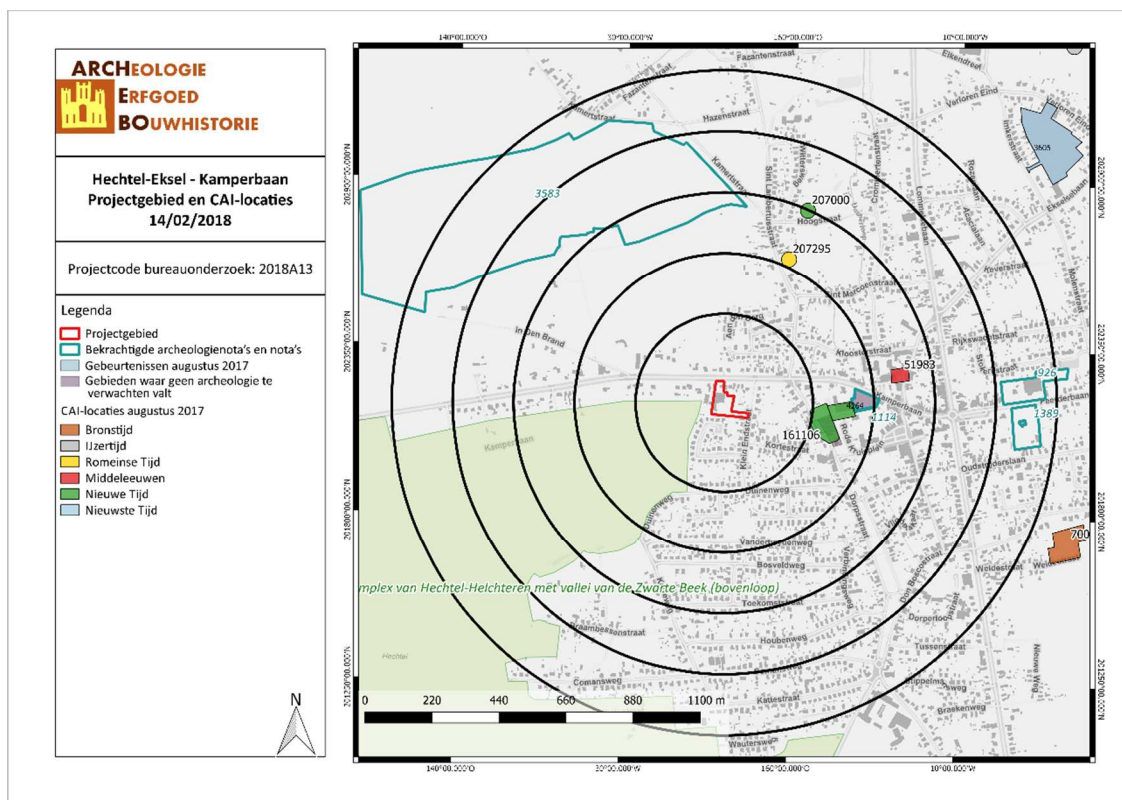
In de ruime omgeving van maximum 1200 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
207000	Fragment van Schelling Philips III	Nieuwe Tijd
161106	Pastorieschans	Nieuwe Tijd
161109	Verdedigings schans	Nieuwe Tijd
207295	Romeinse as (munt)	Romeinse Tijd
700275	Celtic Field	Bronstijd
51983	Verdwenen oude kerk	Middeleeuwen

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Heide- en stuifzandcomplex van Hechtel-Helchteren met vallei van de Zwarte Beek (bovenloop)* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135253> (geraadpleegd op 13 februari 2018).

³ VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2017), *Hechtel, Kamperbaan 33, Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek*, HAAST-rapport 2017-54, Bree, D/2017/12654/54

⁴ SMEETS, M., *Archeo-rapport 2Archeologisch vooronderzoek aan de Dorpsstraat te Hechtel*, geraadpleegd op 14/02/2018, <http://docplayer.nl/45524246-Archeo-rapport-2-archeologisch-vooronderzoek-aan-de-dorpsstraat-te-hechtel.html>.

HEEK/18/02/13/12 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018).

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Toponiem

De benaming 'Hechtel' zou voor het eerst voorkomen als 'Hectela' in 1160 in een verkoopakte rond de hoeve 'De Briel' aan de abdij van Averbode.⁵ Mogelijk werd dit afgeleid van haacht, hecht, haag, rederend aan een bos of omheining. Hechtel heeft in het verleden vele schrijfwijzen gekend, waaronder: Hachtelle (1323), Hechte (1280), Hechtel (1386), Hechtele (1273), Hechteld(t) (17^e eeuw), Hechtell (17^e eeuw), Hechtelt (1381), Heectelt (1558), Heghtel (18^e eeuw), Heghtele (1259), Hegtel (18^e eeuw) en Hooktel (18^e eeuw).⁶

Geschiedenis

Mogelijk werd Hechtel al sinds de prehistorie door kleine bevolkingsgroepen bewoond. Tussen ca. 1905 en 1950 werden verschillende silexafslagen, -stukken en -fragmenten uit het mesolithicum en pijlpunten, krabbers en een bijl in Wommersomskwartsiet uit het neolithicum aangetroffen. Het is mogelijk dat er in de Romeinse periode al een weg liep doorheen het grondgebied (Z-N), evenals een tweede die van Diest naar Peer leidde.

Hechtel kwam tot stand in de eerste helft van de middeleeuwen. Het was steeds een arm Kempisch landbouwdorp dat over uitgestrekte heidegebieden beschikte. Als parochie wordt Hechtel vermeld vanaf 1266, toen een zekere Reinerius pastoor was. In de 16^e -17^e eeuw vormde Hechtel, samen met enkele

⁵ Maurits Gysseling, Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226 (Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960), 461.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Hechtel* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122067> (geraadpleegd op 13 februari 2018).

andere gemeenten uit de omgeving, een centrum van hennepbouw en -industrie. Ambachtslieden maakten er visnetten voor Holland en Zeeland. In de 18^e eeuw leefde men vooral van de veefokkerij, hoofdzakelijk schapen, en de opbrengst van schrale teelten als rogge en boekweit. Een bijkomende belangrijke inkomst was de teutenhandel gedurende de 17^e en 18^e eeuw. Tijdens de tweede helft van de 18^e eeuw verbeterde de economische toestand van het dorp door de doorvoerhandel en de aanleg van de Luikersteenweg, die de handel bevorderden.

Op 9 januari 1888 werd een buurtspoorweg met stoomtram ingehuldigd tussen Leopoldsburg en Bree via Hechtel. Van de noord-zuidverbinding, de N 74, werd de tweede stap, namelijk het traject Overpelt - Hechtel tot aan de tijdelijke rotonde in laatstgenoemd dorp, midden jaren 1990 afgewerkt.

Bij Koninklijk besluit van 17 september 1975 werd de gemeente Hechtel-Eksel opgericht door samenvoeging van beide gemeenten. Hiervoor werd de wijk Kloosterbos van Overpelt en de wijk Bungalowpark van Houthalen-Helchteren ontheemd en toegevoegd.⁷

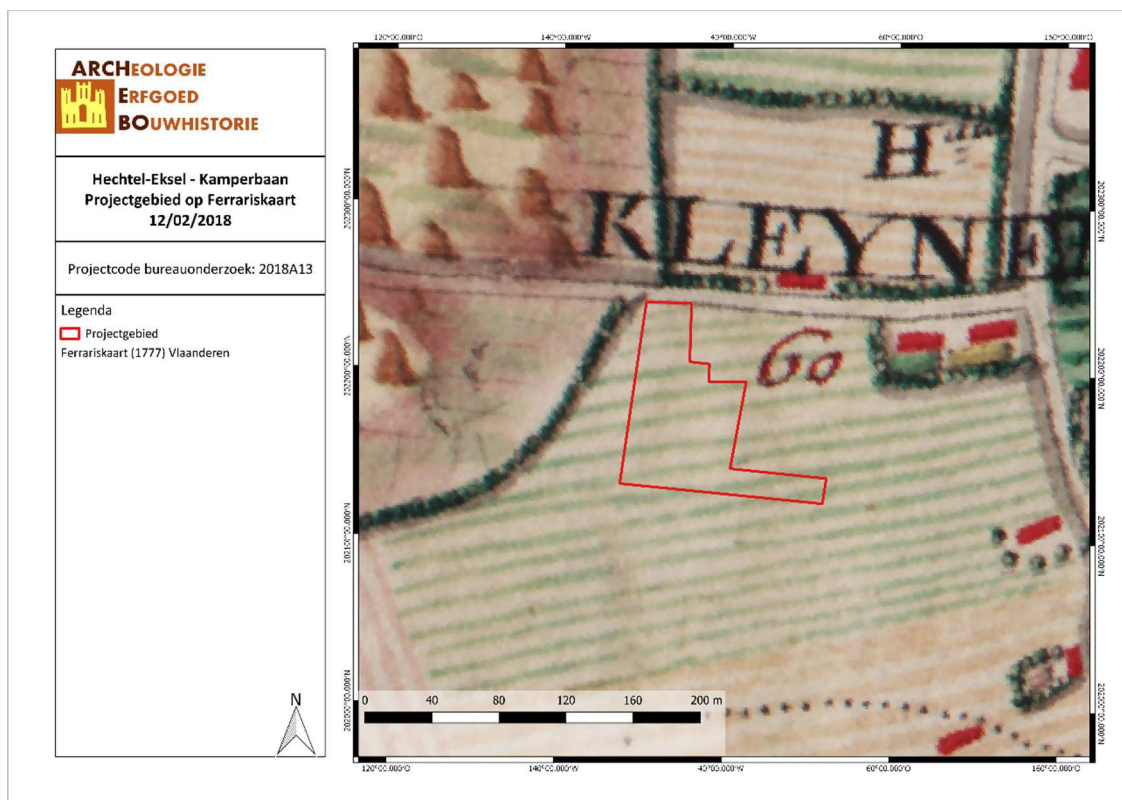
3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied binnen akkerland valt.

⁷ Ibidem.

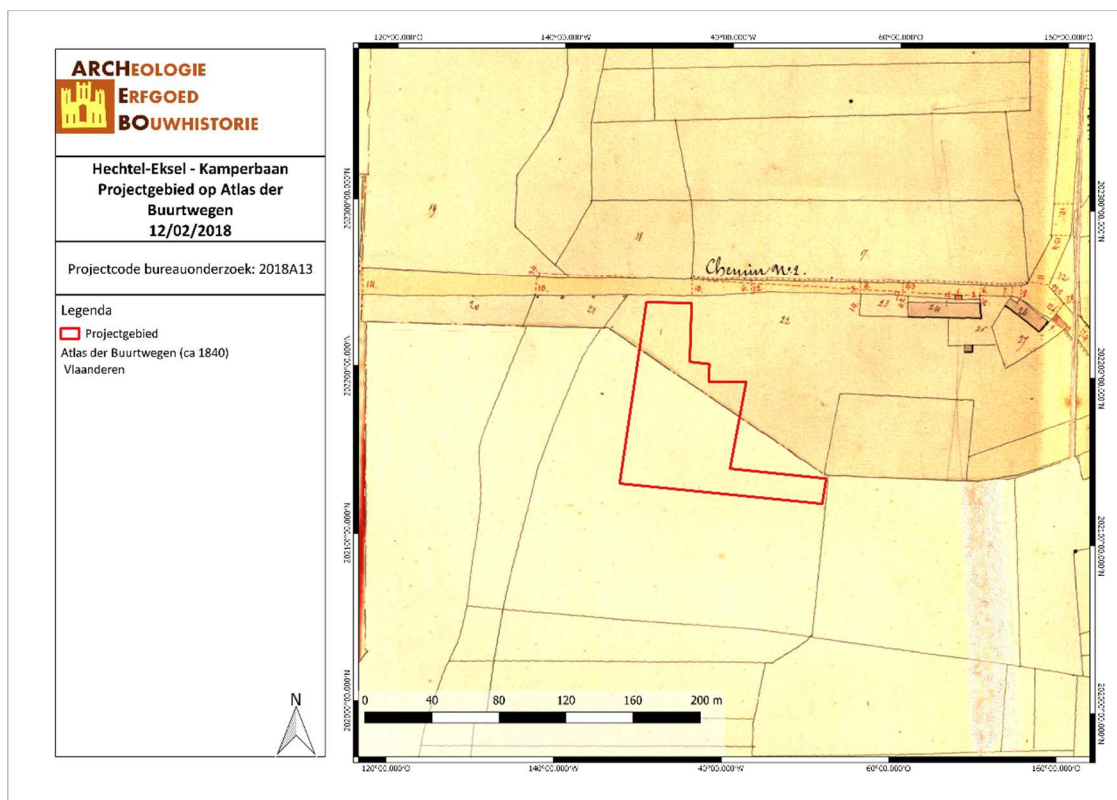
HEEK/18/02/13/13 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018).

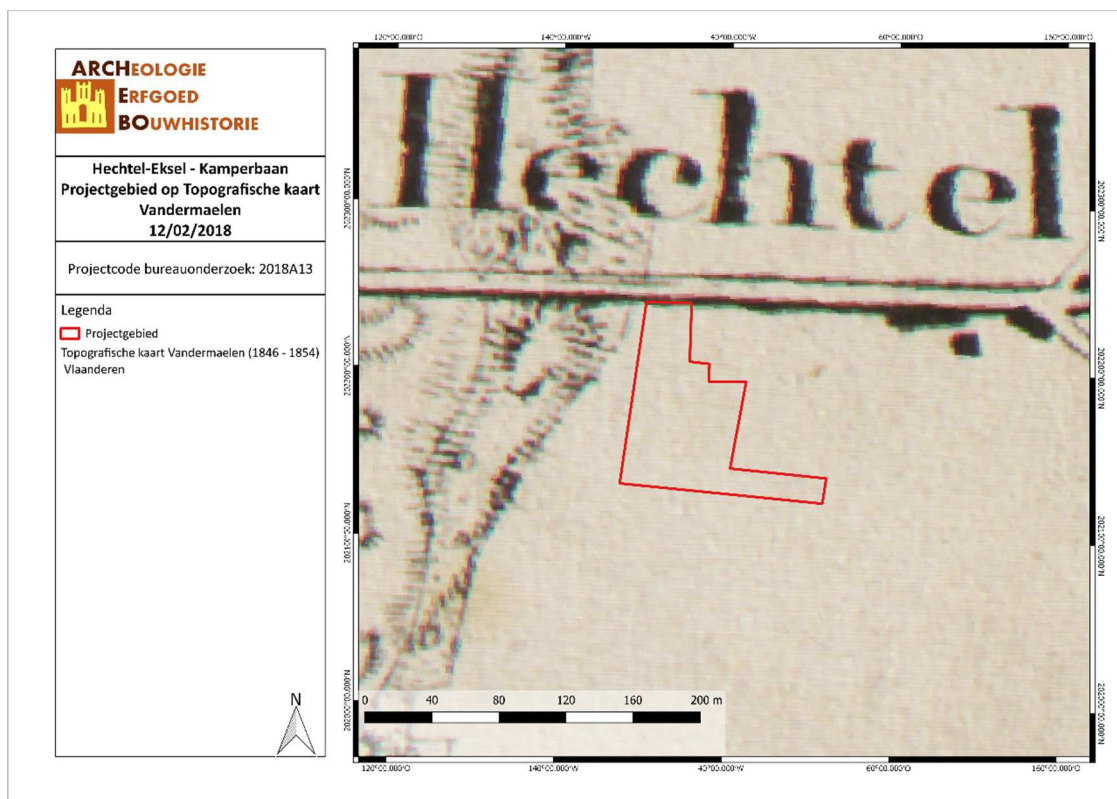
Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁸ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

Op 19de-eeuwse cartografische bronnen is het terrein onbebouwd weergegeven. De Atlas der Buurtwegen toont het projectgebied verdeelt over twee percelen. De Vandermaelenkaart toont het projectgebied niet specifiek gekarteerd. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over het gebruik van het terrein gedurende deze periode. De Popp-kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Op de topografische kaart van 1873 ligt het projectgebied nog steeds op akkerland, maar de Kleine Endstraat wordt nu voor de eerste keer aangegeven als een kleine landweg.

⁸ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

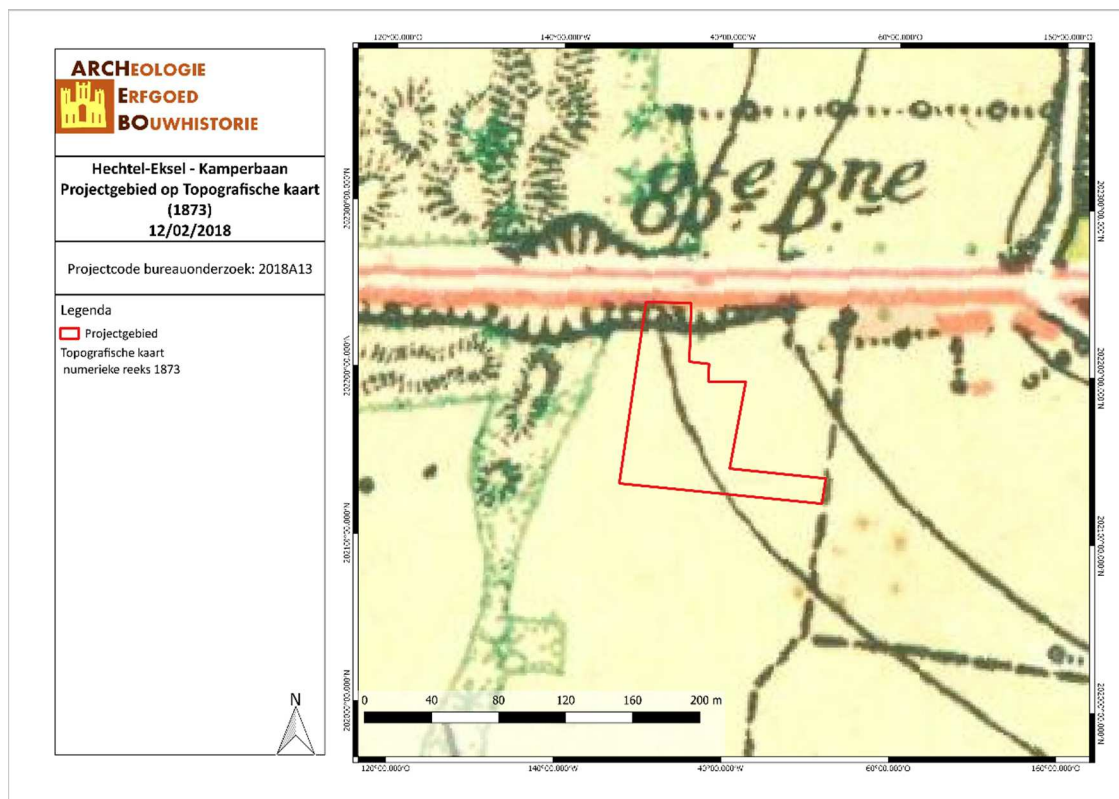

HEEK/18/02/13/14 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018).

HEEK/18/02/13/15 - Digitale aanmaak

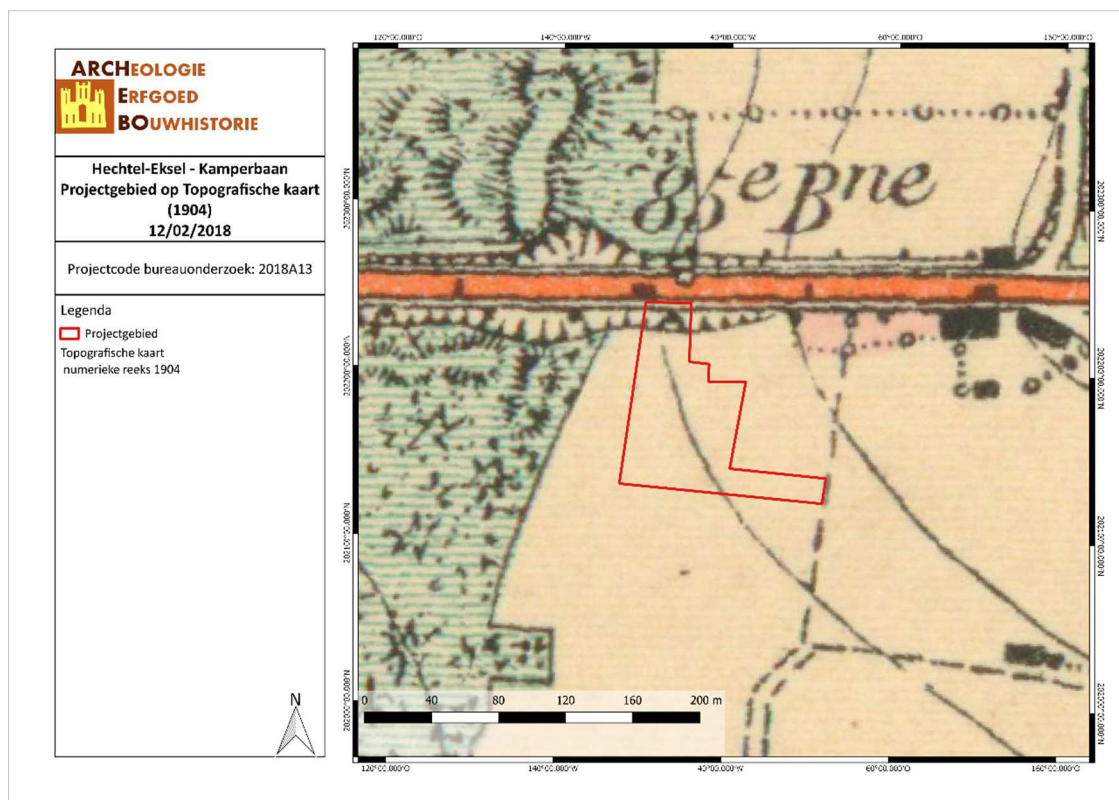
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018).

HEEK/18/02/13/16 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2018)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Terwijl er al bebouwing optreedt op de naburige percelen op de topografische kaart van 1969, blijft het projectgebied nog onbebouwd. De eerste verandering op het projectgebied zelf die waar te nemen is op de kaarten en orthofoto's komt pas voor op de orthofoto van 1971. Hier is te zien hoe een hoofdgebouw aan de noordzijde, een verharde oprit en een grote hangaar in het westen en centrum van het projectgebied worden gebouwd. De onverharde weg vanuit de Kleine Endstraat is hier ook al aanwezig. Op de orthofoto van 2008-2011 is te zien dat er meer verharde ondergrond wordt aangelegd in het oosten en zuidwesten van het terrein. Deze verharding wordt uitgebreid op de orthofoto van 2013-2015, waardoor bijna het volledige projectgebied een verharde ondergrond heeft.

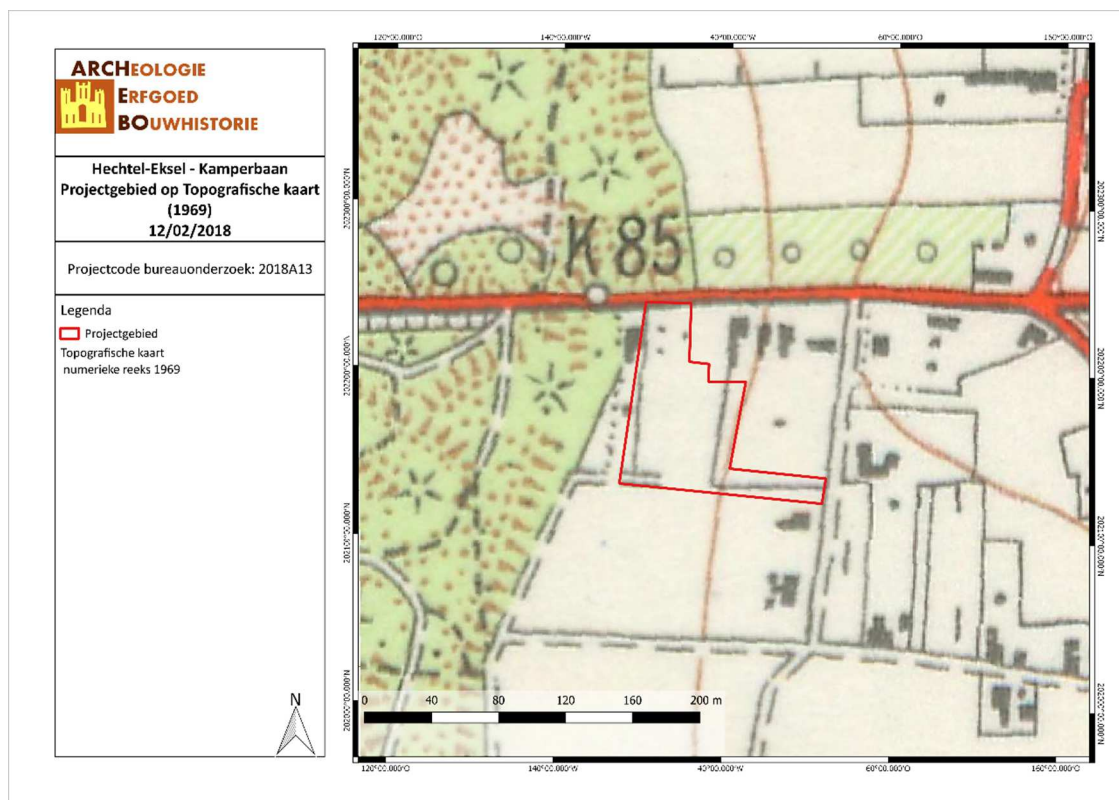
HEEK/18/02/13/17 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2018)

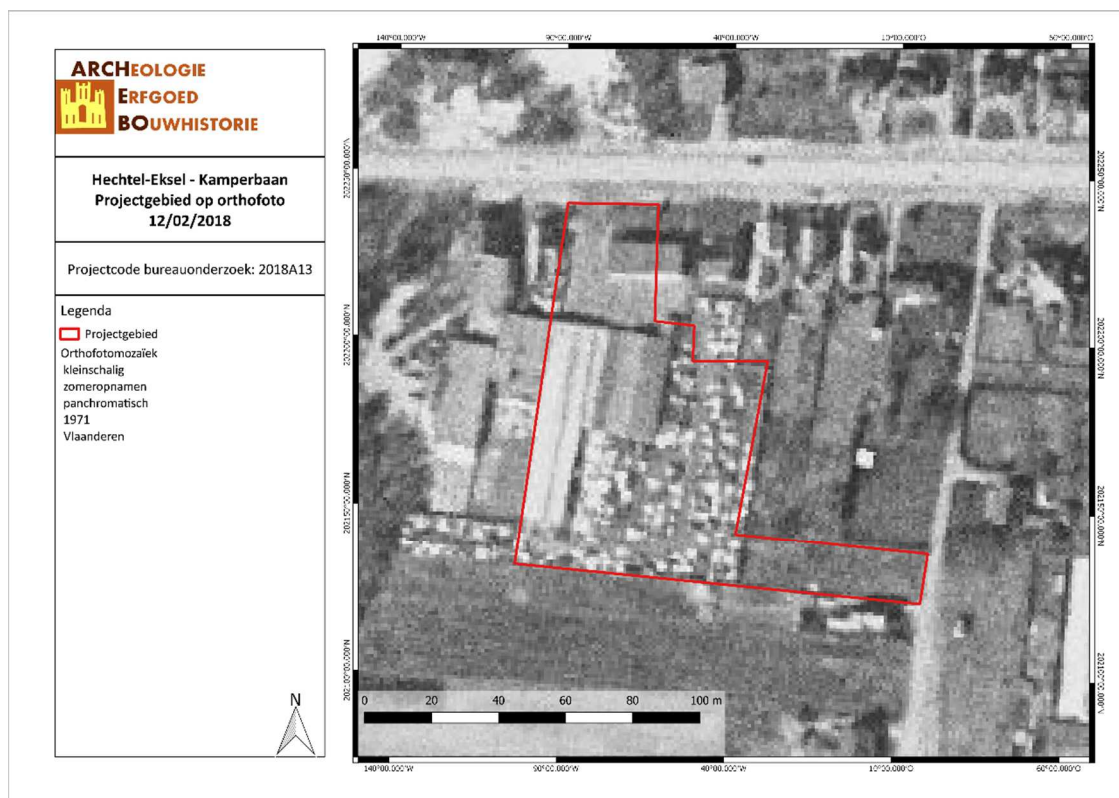
HEEK/18/02/13/18 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018)

HEEK/18/02/13/19 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018)

HEEK/18/02/13/20 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2018)

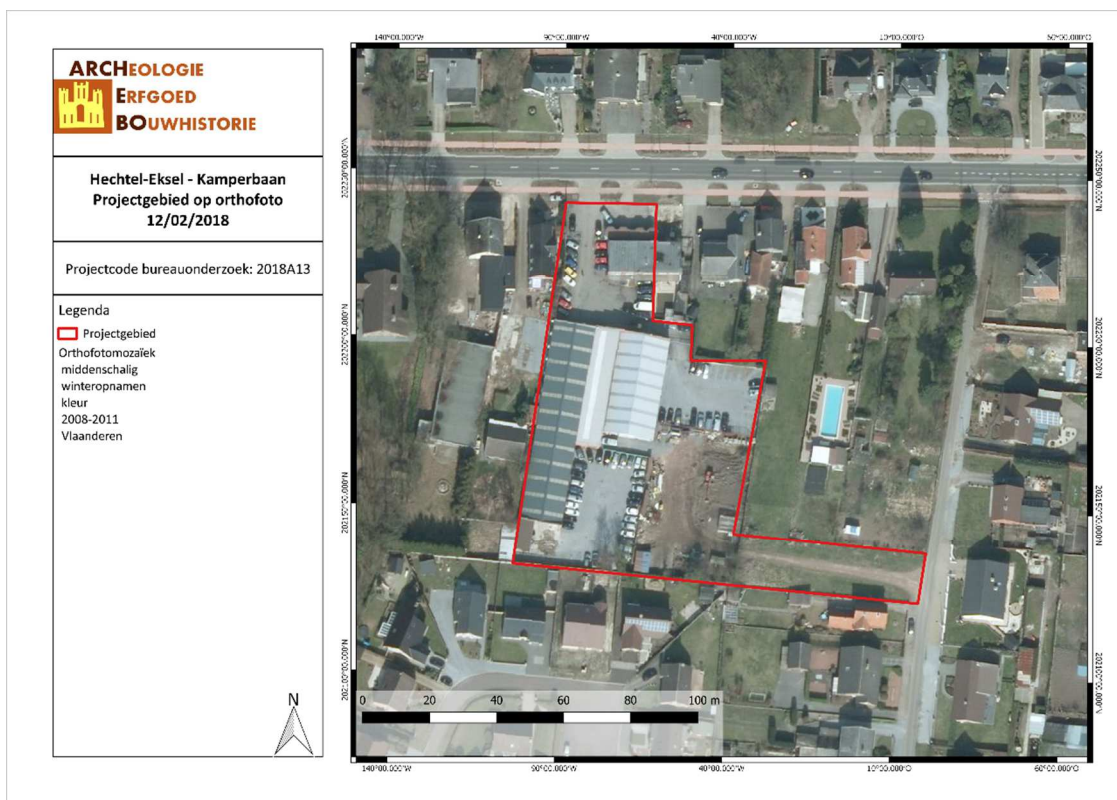
HEEK/18/02/13/21 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2018)

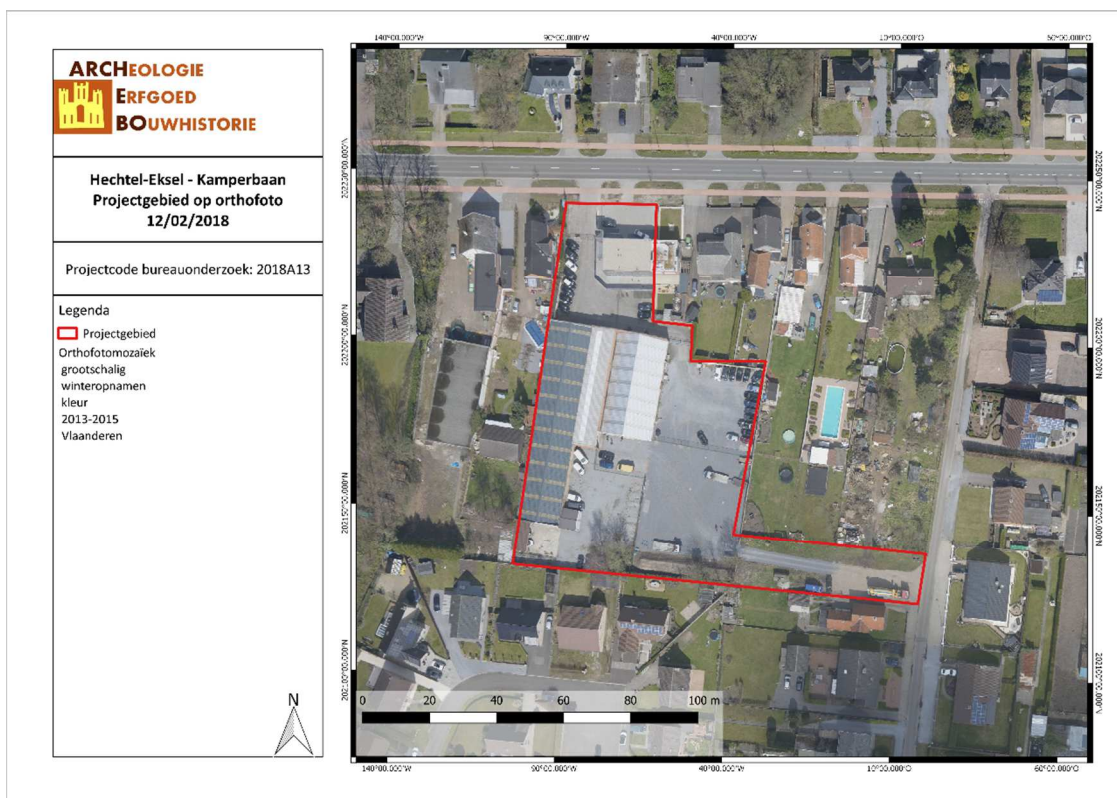
HEEK/18/02/13/22 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018)

HEEK/18/02/13/23 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2008-2011 (Geopunt, 2018)

HEEK/18/02/13/24 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2013-2015 (Geopunt, 2018)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied geen bebouwing aanwezig is geweest vanaf de tweede helft van de 18de eeuw tot en de tweede helft van de 20ste eeuw. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing aanwezig maar deze bevinding kan niet door historische of cartografische bronnen gestaafd worden. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een tot nu toe lage densiteit aan bebouwing.

In de dichte en ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder andere twee CAI-locaties op ca. 200 meter ten oosten van het projectgebied. Hier werden twee verdedigingsschansen uit de Nieuwe Tijd gelokaliseerd door historisch onderzoek en kaartstudie. Op ca. 400m bevindt zich CAI-locatie 207295, een Romeinse as die via metaaldetectie gevonden werd. Door archiefonderzoek werd een oude verdwenen kerk ontdekt op ca. 500m afstand. Op ca. 600m werd nog een losse vondst gedaan van een Schelling Philips III uit de Nieuwe Tijd gemeld. Tenslotte bevindt er zich nog een CAI-locatie op ca. 1100m van een door luchtfotografie ontdekte 'Celtic Field' uit de Bronstijd.

Op basis van de CAI gegevens kunnen ook archeologische sporen aanwezig zijn binnen het plangebied. Echter door de impact van de landbouwactiviteiten, kunnen deze sporen potentieel verstoord geraakt zijn. Geconcludeerd kan worden dat de kans op archeologische sporen op een dergelijke site hoog is gezien de recente vondsten in de directe omgeving. De potentiële sporen kunnen zover teruggaan als de Steentijden, met een hoog potentieel op vondsten uit de Vroege en Volle Middeleeuwen.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Jan Martens en Martine Peeters een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zal door de opdrachtgever de bestaande woningen aangepast en gemoderniseerd worden. Het terrein wordt verdeeld in 7 loten, waarvan 6 met bouwzone. Verder zal er ook een openbare weg aangelegd worden, die de nieuwe woningen met het wegennet zullen verbinden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het projectgebied mogelijk verstoord is bij de constructie van woningen en handelsruimtes vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de helft van de 18de eeuw tot de tweede helft van de 20ste eeuw.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sites van de Romeinse Tijd tot en met de Nieuwe Tijd.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied geen gebouwen stonden vanaf de 18de eeuw tot aan de tweede helft van de 20ste eeuw. Mogelijks was dit wel het geval voor vroegere periodes.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van het oostelijke tot zuidoostelijke deel van het projectgebied valt er mogelijk verstoring te verwachten, dit door de aanwezigheid van recente bebouwing.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgevers, Jan Martens en Martine Peeters, verkaveld worden in 7 loten, waarvan 6 met een bouwzone worden voorzien. Per lot wordt een hoofdgebouw en garage gebouwd. Op het meest noordelijke lot wordt de bestaande woning behouden. Verder wordt een openbare weg aangelegd, die aanvangt aan de Kleine Endstraat en de verschillende loten met het wegennet verbindt. Deze weg wordt na aanleg teruggegeven aan de staat. Tenslotte wordt in het zuiden van het projectgebied een bezinkingsbekken aangelegd. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6579,6 m².

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sites van de Romeinse Tijd tot en met de Nieuwe Tijd.

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de helft van de 18de eeuw tot de tweede helft van de 20ste eeuw, hoewel vroegere bebouwing niet uitgesloten is.

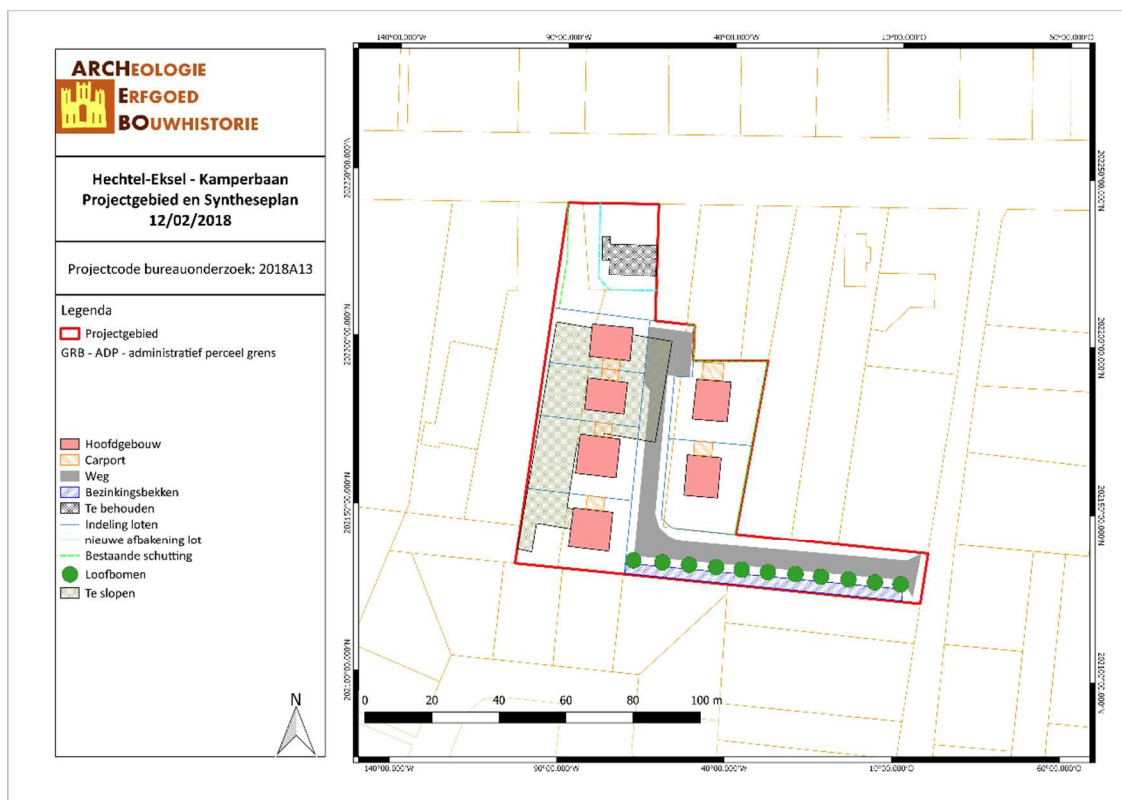
Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als type OB, Zbm en Scm. Het grootste deel van het terrein wordt gekarteerd als OB, bebouwde zone. Type Zbm staat voor droge zandgronden met een diepe antropogene humus A-horizont. De meest zuidwestelijke hoek van het projectgebied heeft een Scm-bodem, dit is een matig droge lemige zandbodem met dikke antropogene humus A-horizont.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgevers, Jan Martens en Martine Peeters, verkaveld worden in 7 loten, waarvan 6 met een bouwzone worden voorzien. Per lot wordt een hoofdgebouw en garage gebouwd. Op het meest noordelijke lot wordt de bestaande woning behouden. Verder wordt een openbare weg aangelegd, die aanvangt aan de Kleine Endstraat en de verschillende loten met het wegennet verbindt. Deze weg wordt na aanleg teruggegeven aan de staat. Tenslotte wordt in het zuiden van het projectgebied een bezinkingsbekken aangelegd. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6579,6 m².

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sites van de Romeinse Tijd tot en met de Nieuwe Tijd.

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de helft van de 18de eeuw tot en de tweede helft van de 20ste eeuw, hoewel vroegere bebouwing niet uitgesloten is.

HEEK/18/02/13/25 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018).

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

GYSELING, M., *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226* (Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960), 461.

SMEETS, M., *Archeo-rapport 2 Archeologisch vooronderzoek aan de Dorpsstraat te Hechtel*, geraadpleegd op 14/02/2018, <http://docplayer.nl/45524246-Archeo-rapport-2-archeologisch-vooronderzoek-aan-de-dorpsstraat-te-hechtel.html>.

VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2017), Hechtel, Kamperbaan 33, Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek, HAAST-rapport 2017-54, Bree, D/2017/12654/54

VAN RANST, E. EN SYS, C., *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000)

Online bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Heide- en stuifzandcomplex van Hechtel-Helchteren met vallei van de Zwarte Beek (bovenloop)* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135253> (geraadpleegd op 13 februari 2018).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Hechtel* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122067> (geraadpleegd op 13 februari 2018).

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018).....	6
Figuur 4: Het onderzoeksgebied gezien vanaf de Kamperbaan (Google Street View, 2010)	8
Figuur 5: Het onderzoeksgebied gezien vanaf de Kleine Endstraat (Google Street view, 2010).....	8
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018).....	9
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (Landmeter Jef Scheelen, 2017).....	10
Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)	11
Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018).....	12
Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).	13
Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).	13
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).	14
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in WO richting (Geopunt, 2018).	14
Figuur 14: Hechtel-Eksel aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)	14
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).	15
Figuur 16: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).....	16
Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).....	16
Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018).	18
Figuur 19: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018).....	20
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018).....	21
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018).	21
Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2018) ..	22
Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2018) ..	23
Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018) ..	23
Figuur 25: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018) ..	24
Figuur 26: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2018).....	24
Figuur 27: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2018).....	25
Figuur 28: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018).....	25
Figuur 29: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2008-2011 (Geopunt, 2018).....	26
Figuur 30: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2013-2015 (Geopunt, 2018).....	26
Figuur 31: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018).....	30

7 PLANNENLIJST

HEEK/18/02/12/1 - Digitale aanmaak	6
HEEK/18/02/12/2 - Digitale aanmaak	6
HEEK/18/02/12/3 - Digitale aanmaak	9
HEEK/18/02/13/4 - Digitale aanmaak	11
HEEK/18/02/12/5 - Digitale aanmaak	12
HEEK/18/02/12/6 - Digitale aanmaak	13
HEEK/18/02/12/7 - Digitale aanmaak	13
HEEK/18/02/12/8 - Digitale aanmaak	14
HEEK/18/02/13/9 - Digitale aanmaak	15
HEEK/18/02/13/10 - Digitale aanmaak	16
HEEK/18/02/13/11 - Digitale aanmaak	16
HEEK/18/02/13/12 - Digitale aanmaak	18
HEEK/18/02/13/13 - Digitale aanmaak	20
HEEK/18/02/13/14 - Digitale aanmaak	21
HEEK/18/02/13/15 - Digitale aanmaak	21
HEEK/18/02/13/16 - Digitale aanmaak	22
HEEK/18/02/13/17 - Digitale aanmaak	23
HEEK/18/02/13/18 - Digitale aanmaak	23
HEEK/18/02/13/19 - Digitale aanmaak	24
HEEK/18/02/13/20 - Digitale aanmaak	24
HEEK/18/02/13/21 - Digitale aanmaak	25
HEEK/18/02/13/22 - Digitale aanmaak	25
HEEK/18/02/13/23 - Digitale aanmaak	26
HEEK/18/02/13/24 - Digitale aanmaak	26
HEEK/18/02/13/25 - Digitale aanmaak	30